

JANUSZ LEHMANN

1924 - 2002

Dr Janusz Lehmann był osobą wielce zasłużoną dla sprawy zabytków Poznania i Wielkopolski. Jako konserwator zabytków z ogromnym zaangażowaniem i wielką pasją podejmował w tej dziedzinie także prace społeczne.

Urodził się w Poznaniu 19 kwietnia 1924 r. jako syn Ignacego, nauczyciela, i Stanisławy z Scheitrów. Do szkół powszechnych nr 2 i 39 uczęszczał w Poznaniu w latach 1930-1936, a następnie do Gimnazjum Jana Kantego, w latach 1936-1939, gdzie ukończył trzecią klasę. Po zajęciu Poznania przez Niemców, w grudniu 1939 r. został wraz z rodzicami wysiedlony do Koniecpola w powiecie Radomsko. Tam pracował jako goniec na pocztę, a później jako robotnik w nadleśnictwie. We wrześniu 1940 r. wraz z rodzicami przeniósł się do Warszawy, gdzie uczęszczał do Liceum Administracyjnego im. Roeslerów do lipca 1941 r., a w latach 1941-1944 pracował jako praktykant biurowy w firmie Becon-Export. Podczas powstania warszawskiego walczył w Oddziale „Baszta” na Mokotowie. Następnie wywieziony został do obozu jenieckiego Stalag X-B Sanbostal k. Bremy, który w maju 1945 r. oswobodziły wojska brytyjskie. Do maja 1946 r. przebywał w obozach dla byłych jeńców w Witbeck i Elkenförde pod Kilonią w charakterze tłumacza języków angielskiego i niemieckiego.

W czerwcu 1946 r. powrócił do Poznania i w październiku tegoż roku zdał maturę jako



eksternista w Liceum św. Marii Magdaleny. W latach 1947-1950 pracował w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” i równocześnie studiował na Wydziale Matematyczno-Fizycznym i Chemii Uniwersytetu Poznańskiego. Studia ukończył w 1952 r. Pracę dyplomową poświęcił konserwacji zabytków metalowych. W lutym 1951 r. rozpoczął pracę w Muzeum Narodowym w Poznaniu, kolejno na stanowiskach adiunkta do 1954 r., konserwatora do 1963 r. i głównego konserwatora do 1990 r. Kierował utworzonym przez siebie laboratorium badawczym i nadzorował tworzone także przy swoim współdziałaniu pracownie konserwatorskie: malarstwa i rzeźby, grafiki, tkanin, mebli, metali, zabytkowych instrumentów muzycznych, zabytków etnograficznych i militariów. Brał również

aktywny udział w organizacji nowych oddziałów poznańskiego Muzeum Narodowego.

W 1965 r. na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu uzyskał stopień doktora nauk przyrodniczych. W tym roku przebywał także na stypendium w Wielkiej Brytanii i Belgii, gdzie zapoznał się z organizacją i metodą pracy laboratoriów konserwatorskich, ich osiągnięciami i programem badań. Wielokrotnie brał czynny udział w konferencjach międzynarodowych poświęconych konserwacji zabytków w Włoszech, w Hiszpanii, Stanach Zjednoczonych, Niemczech, Czechach, byłym ZSRR, Tunezji, Indiach oraz na Węgrzech.

Dr Janusz Lehmann był organizatorem wielu ogólnopolskich konferencji konserwatorskich, poświęconych problemom konserwacji drewna, zabytków metalowych, tkanin i skóry, kamienia, papieru i pergaminu, malarstwa sztalugowego, a także doktrynom konserwatorskim. Był również autorem kilkudziesięciu publikacji poświęconych głównie przyczynom niszczenia oraz konserwacji zabytków ruchomych, które ukazywały się zarówno w kraju, jak i za granicą. Tłumaczył publikacje zagraniczne o problematyce konserwatorskiej i muzealnej.

Prowadził współpracę z wyższymi uczelniami i instytutami naukowymi. Był konsultantem przy wielu realizacjach różnych prac konserwatorskich za granicą i w kraju, głównie w Wielkopolsce. Brał udział m.in.

w odbudowie i restauracji ratusza poznańskiego, zabezpieczeniu relikwii architektury przedromańskiej i romańskiej pod katedrą poznańską, konserwacji drzwi gnieźnieńskich czy płyt Vischerowskich z katedry poznańskiej, do których powrotu do Polski w dużej mierze się przyczynił. Był autorem wielu nowoczesnych metod ratowania dzieł sztuki.

Od 1960 r. był członkiem Międzynarodowego Instytutu Konserwatorskiego (IIC), a od 1975 r. wiceprzewodniczącym grupy polskiej tego instytutu. Systematycznie dostarczał materiały dotyczące polskiej problematyki konserwatorskiej, które publikowano w „IIC Abstract” w Nowym Jorku. Należał również do Międzynarodowego Komitetu Muzeów (ICOM), w którym w latach 1963-1975 pełnił funkcję koordynatora grupy roboczej „Kamień”. Występował ponadto jako ekspert komisji UNESCO ds. konserwacji zabytków kamiennych. W 1990 r. przeszedł na emeryturę, ale w dalszym ciągu pełnił obowiązki starszego kustosa w Muzeum Pierwszych Piastów na Ostrowie Lednickim.

Dr Janusz Lehmann aktywnie działał społecznie. Był inicjatorem utworzenia oddziału poznańskiego Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków oraz jednym z głównych organizatorów,

a następnie wiceprezesem i prezesem Oddziału Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w Poznaniu. Funkcję tę pełnił aż do śmierci.

Jego działalność w towarzystwie wiązała się z tak ważnymi inicjatywami, jak renowacja Kaplicy Królewskiej w katedrze poznańskiej, ufundowanie monumentalnego nagrobka Przemysła II, wmurowanie tablicy pamiątkowej na Zamku Królewskim na Wzgórzu Przemysła. Miał także współudział w restauracji zabytkowej studni Ignacego Tischnera ustawionej w parku przy Muzeum Etnograficznym oraz konserwacji pręgierza na Starym Rynku.

Poznańskie Towarzystwo Opieki nad Zabytkami wykazało szczególną aktywność w okresie prezesury dr. Janusza Lehmana. Wspólnie ze Stowarzyszeniem Konserwatorów Zabytków w Poznaniu podjął on starania o rewaloryzację zaniedbanego Ostrowa Tumskiego. Zabiegał z równie pozytywnym skutkiem o restaurację relikwii przedromańskich i romańskich w podziemiach katedry poznańskiej oraz konserwację Złotej Kaplicy.

Osobnym rozdziałem jego działalności było uczczenie ważnych postaci i wydarzeń tablicami pamiątkowymi, m.in.: biskupa Jordana w katedrze, króla Bolesława Chrobrego, pobytu w Poznaniu Wojciecha Korfańskiego oraz trzech wybitnych muzyków:

Paganiniego, Liszta i Wieniawskiego. Wszystkie te inicjatywy były możliwe dzięki umiejętności znalezienia sponsorów, którzy sfinansowali te przedsięwzięcia Towarzystwa.

Ostatnią niezwykle ważną sprawą podjętą wspólnie z Towarzystwem Miłośników m. Poznania i Towarzystwem Urbanistów Polskich w Poznaniu była odbudowa poznańskiego Zamku Królewskiego. Kilka posiedzeń towarzystw i specjalistów oraz sesja naukowa na ten temat zaowocowały powstaniem Komitetu Odbudowy Zamku Królewskiego, w którego pracach brał czynny udział.

Dr Janusz Lehmann był człowiekiem niezwykle pracowitym i profesjonalnym, serdecznym i życzliwym dla współpracowników i podwładnych, cieszącym się powszechną sympatią, co zjednywało mu sojuszników w realizacji podejmowanych celów. Dużym osiągnięciem było doprowadzenie do końca realizacji studni Apolla na Starym Rynku, odsłoniętej w 2002 r. oraz podjęcie prac projektowych nad następną studnią – Neptuna.

Dr Janusz Lehmann zmarł w Poznaniu 25 grudnia 2002 r. i pochowany został na cmentarzu parafialnym na Jeźyczach.

Henryk Kondziela

POSTHUMOUS REMINISCENCES ABOUT DR. JANUSZ LEHMANN

Dr. Janusz Lehmann (1924-2002) was a conservator of historical monuments and an expert on theory and praxis. He was also an outstanding organiser of scientific and social undertakings in numerous fields of conservation as well as an author and translator of numerous professional publications.

Participant and co-organiser of numerous specialist conferences on the conservation of historical monuments held both at home and in Italy, Spain, the United States, Germany, the Czech Republic, the former Soviet Union, Tunisia, India and Hungary.

Dr. Janusz Lehmann was a member of the International

Institute of Conservation (IIC), the International Committee of Museums (ICOM) and an expert for the UNESCO commission dealing with the conservation of stone monuments. Up to his death he also fulfilled the function of the chairman of the Poznań Branch of the Society for Protection of Historical Monuments (TONZ).